

Wydawnictwo Lex Manual

Nowelizacja prawa karnego październik 2023

Kodeks karny, Kodeks postępowania
karnego, Kodeks karny wykonawczy
oraz 10 innych ustaw

Adwokat Michał Wysocki

Michał Wysocki
Adwokat

Nowelizacja prawa karnego październik 2023

Stan prawny: 1 października 2023 r.

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny i edukacyjny - nie stanowi wiążącej porady prawnej lub podatkowej, a autor i wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za jej wykorzystanie. Podczas przygotowywania tekstu dochowano starań, by informacje zamieszczone w publikacji były zgodne z obowiązującym stanem prawnym. Nie gwarantujemy ich aktualności w późniejszym czasie (w szczególności w przypadku zmiany stanu prawnego).

Na przygotowanie tej publikacji poświęcono wiele czasu i sił, dlatego prosimy, by jej nie udostępniać, kserować lub w inny sposób reprodukować. Nieuprawniona dystrybucja stanowi złamanie prawa.

Lex Manual

© Wydawnictwo Lex Manual

Piła 2023

ISBN 978-83-964248-4-6

Spis treści

Wstęp.....	7
Kodeks karny.....	8
Odpowiedzialność nieletnich.....	8
Usunięcie kary 25 lat pozbawienia wolności.....	8
Minimalne granice kary grzywny i ograniczenia wolności.....	8
Zaostrzenie art. 37a k.k.....	9
Zaostrzenie kary pozbawienia wolności przy modyfikacji ustawowego zagrożenia.....	9
Przeniesienie degradacji do ogólnego katalogu środków karnych.....	9
Więcej podstaw do orzekania pozbawienia praw publicznych.....	10
Zakaz zajmowania stanowiska i wykonywania określonego zawodu.....	10
Zakaz kontaktowania się i zbliżania – nowe podstawy i doprecyzowanie zakazu kontaktowania się.....	10
Rozszerzenie zakazu prowadzenia pojazdów.....	11
Nowe podstawy orzekania świadczenia na rzecz Funduszu.....	11
Rewolucja w dyrektywach wymiaru kary.....	11
Zmiany w nadzwyczajnym złagodzeniu kary.....	13
Zbieg podstaw złagodzenia lub obostrzenia kary.....	13
Większa kara za czyn ciągly.....	14
Zaostrzenie przepisów o recydywie.....	14
Dozór, zatarcie i zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszanej.....	15
Usunięcie art. 75a k.k.....	15
Modyfikacja warunkowego zwolnienia.....	15
Kara łączna.....	16
Środki zabezpieczające.....	16
Przedawnienie karalności.....	16
Zatarcie skazania.....	17
Zmiany w definicjach ustawowych.....	17
Modyfikacje zagrożenia ustawowego.....	17
Duże zmiany w przestępstwie szpiegostwa.....	19
Nowe czyny dotyczące zabójstw.....	20
Narażenie na zarażenie.....	20
Publiczne środki transportu lądowego.....	20
Zaostrzenie kar dla kierowców.....	20
Groźba karalna.....	21
Usunięcie zamiaru kierunkowego.....	21
Tryb ścigania.....	21
Zgwałcenie.....	21

Obcowanie płciowego z małoletnim.....	22
Zmuszenie do prostytucji.....	22
Zmiany w przepisach dotyczących korupcji.....	22
Rozszerzenie poplecznictwa.....	23
Niezawiadomienie o przestępstwie.....	23
Rozpowszechnienie wiadomości z postępowania w sprawach nieletnich.....	23
Uchylenie się od środka kompensacyjnego.....	23
Propagowanie totalitaryzmu.....	24
Nowy typ czynu dotyczącego przekroczenia granicy.....	24
Zmiany przy kradzieży.....	24
Wymuszenie rozbójnicze.....	24
Typy kwalifikowane przy wartości mienia.....	25
Przetarg publiczny.....	25
Typy kwalifikowane przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu.....	25
Czynny żal i grzywna przy przestępstwach gospodarczych.....	25
Zabór tablicy rejestracyjnej.....	26
Przepisy przejściowe.....	26
Kodeks postępowania karnego.....	28
Ściganie groźby karalnej.....	28
Właściwość sądu okręgowego.....	28
Skład sądu w sprawie odwoławczej.....	28
Przekazanie sprawy innemu sądowi.....	28
Termin na złożenie wniosku o zakaz.....	28
Subsydiarny akt oskarżenia.....	29
Zdanie odrębne.....	29
Badania osobopoznawcze.....	30
Poręczenie majątkowe.....	30
Zażalenie na postanowienie o umorzeniu śledztwa.....	30
Zakres spraw objętych dochodzeniem.....	30
Akt oskarżenia.....	30
Zgoda prokuratora na dobrowolne poddanie się karze.....	31
Zażalenie do innego składu sądu odwoławczego.....	31
Wydatki biegłych.....	31
Przepisy przejściowe.....	31
Kodeks karny wykonawczy.....	33
Dozór elektroniczny.....	33
Inne zmiany związane z nową recydywą.....	33
Usunięcie kary 25 lat pozbawienia wolności.....	33

Zakład karny dla młodocianych.....	33
Wydłużenie okresów orzekania o zwolnieniu.....	33
Przepisy przejściowe.....	34
Kodeks karny skarbowy.....	35
Kodeks wykroczeń.....	36
Utrudnianie wykonywania czynności służbowych.....	36
Ochrona komunikacji.....	36
Zmiana w wysokości grzywny.....	36
Czyny przepolowane.....	36
Ustawa o opłatach w sprawach karnych.....	37
Przepisy wprowadzające Kodeks karny.....	38
Prawo o ruchu drogowym.....	39
Ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary.....	40
Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii.....	41
Ustawa nowelizująca z 2015 roku.....	42
Ustawa o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich.....	43
Ustawa o Sądzie Najwyższym.....	44

Wstęp

Polski ustawodawca przyzwyczaił już nas do szybkiego, nieprzemyślanego, a często celowo poukrywanego nowelizowania prawa. W ostatnich latach jak nigdy wcześniej mogliśmy obserwować natłok zmian w najważniejszych polskich aktach prawnych, a zwłaszcza w kodeksach.

Celem niniejszej publikacji jest merytoryczne wsparcie wszystkich osób zainteresowanych zmianami, które 1 października 2023 r. wejdą w życie na mocy ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 7 lipca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600) oraz ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z dnia 17 sierpnia 2023 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 1834).

W swoim opracowaniu uwzględniłem wszystkie akty prawne istotne z punktu widzenia prawnika zajmującego się prawem karnym. Jednocześnie starałem się, by publikacja była jak najkrótsza.

Już dziś wiemy, że na wejście w życie czekają kolejne zmiany w kluczowych kodeksach. Pozostaje tylko mieć nadzieję, że polski ustawodawca kiedyś się opamięta.

Michał Wysocki

adwokat

Kodeks karny

Odpowiedzialność nieletnich

Nowelizacja rozszerzyła katalog przestępstw, za które może odpowiadać nieletni powyżej lat 15, o art. 197 § 1 k.k. (typ podstawowy zgwałcenia) oraz nowo dodany art. 197 § 5 k.k. (typ kwalifikowany zgwałcenia, w którym jego skutkiem jest śmierć człowieka).

Wprowadzono także art. 10 § 2a k.k. przewidujący odpowiedzialność nieletnich, którzy ukończyli 14 lat, a nie osiągnęli jeszcze 15 roku życia. Taki nieletni będzie odpowiadał na zasadach określonych w Kodeksie karnym, jeśli:

- dopuścił się czynu z art. 148 § 2 lub § 3 k.k. (kwalifikowane typy zabójstwa);
- okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają;
- zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że stosowanie środków wychowawczych lub poprawczych nie jest w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego.

Po zmianach ograniczenie maksymalnego wymiaru kary do 2/3 górnej granicy ustawowego zagrożenia dotyczy tylko tych przestępstw, za które nie jest przewidziana kara dożywotniego pozbawienia wolności.

Rozszerzono możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary także na małoletniego opisanego w art. 10 § 2a k.k.

Usunięcie kary 25 lat pozbawienia wolności

Najbardziej doniosłą zmianą w katalogu kar jest usunięcie z niego kary 25 lat pozbawienia wolności. Jednocześnie maksymalny wymiar kary pozbawienia wolności zgodnie ze znowelizowanym art. 37 k.k. wydłużono z 15 do 30 lat.

Minimalne granice kary grzywny i ograniczenia wolności

W przypadku grzywny wprowadzono art. 33 § 1a k.k., który wskazuje minimalny wymiar kary, gdy przestępstwo zagrożone jest jednocześnie karą grzywny i pozbawienia wolności, albo grzywna wymierzana jest obok pozbawienia wolności. Minimalne progi wynoszą w takiej sytuacji:

- 50 stawek - w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku;
- 100 stawek - w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat;
- 150 stawek - w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności przekraczającą 2 lata.

Analogicznie uczyniono z karą ograniczenia wolności. Jeśli przestępstwo jest zagrożone jednocześnie taką karą oraz więzieniem, kara ograniczenia wolności zgodnie z art. 34 § 1aa k.k. nie może być niższa niż:

- 2 miesiące - w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku;
- 3 miesiące - w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat;
- 4 miesiące - w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności przekraczającą 2 lata.

Zaostrzenie art. 37a k.k.

Kolejne zmiany zostały dokonane w instytucji opisanej w art. 37a k.k. Minimalny wymiar orzekanej w trybie art. 37a § 1 k.k. grzywny podniesiono do 150 stawek dziennych, a ograniczenia wolności do 4 miesięcy. Złagodzone oblig orzekania jednocześnie środka karnego, kompensacyjnego lub przypadku. Z drugiej strony zgodnie z art. 37a § 2 k.k. dodano kolejne kategorie sprawców, do których nie stosuje się art. 37a k.k., a są to:

- sprawcy działający w warunkach recydywy z art. 64 § 1 k.k.;
- sprawcy przestępstwa z art. 178a § 4 k.k.

Zaostrzenie kary pozbawienia wolności przy modyfikacji ustawowego zagrożenia

W myśl znowelizowanego art. 38 § 2 i 3 k.k., górna granica nadzwyczajnie obostrzonej kary pozbawienia wolności została podniesiona do 30 lat. Taki sam limit ma po zmianach także kara, gdy ustawa przewiduje obniżenie górnej granicy ustawowego zagrożenia w przypadku kary dożywotniego pozbawienia wolności.

Przeniesienie degradacji do ogólnego katalogu środków karnych

Do katalogu środków karnych umieszczonego w art. 39 k.k. dodano degradację, która wcześniej znajdowała się w części wojskowej. Opis i przesłanki orzekania degradacji znalazły się w art. 43ba k.k., który jest kopią usuniętego art. 327 k.k. W art. 43bb k.k. z kolei, który jest przeniesionym art. 328 k.k., rozszerzono zakres podmiotowy orzekania degradacji. Zgodnie z nowym brzmieniem tego przepisu sąd może orzec degradację wobec osoby, która w czasie popełnienia czynu była żołnierzem, żołnierzem rezerwy lub żołnierzem w stanie spoczynku.

Więcej podstaw do orzekania pozbawienia praw publicznych

Po zmianach sąd fakultatywnie będzie mógł orzec pozbawienie praw publicznych za popełnienie czynu z art. 306b k.k., który jest typem kwalifikowanym czynów z art. 296, art. 296a, art. 299 i art. 303 k.k. z uwagi na wartość mienia.

W art. 40 § 3 k.k. znalazł się także obligatoryjny środek karny w postaci pozbawienia praw publicznych, które należy orzec przy skazaniu za czyny wymienione w art. 130 § 1-5 lub § 7-9 (szpiegostwo).

Zakaz zajmowania stanowiska i wykonywania określonego zawodu

W przypadku skazania sprawcy na karę pozbawienia wolności za umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu na szkodę małoletniego, sąd po zmianach ma już obowiązek, a nie możliwość orzec środek karny opisany w art. 41 k.k. (zakaz zajmowania stanowiska i wykonywania określonego zawodu). Zakaz zajmowania stanowisk w podmiotach publicznych opisany w art. 41 § 1aa k.k. został rozszerzony o czyny opisane w znowelizowanym art. 305 k.k. oraz we wspomnianym art. 306b k.k.

Zakaz kontaktowania się i zbliżania – nowe podstawy i doprecyzowanie zakazu kontaktowania się

W art. 41a k.k. dodano nowy § 1a, zgodnie z którym sąd na wniosek pokrzywdzonego orzeka zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, jak również nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności. Zakaz lub nakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu, a zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego - również kontrolowany w systemie dozoru elektronicznego.

Jeśli chodzi o obowiązkowy zakaz z art. 41a § 2 k.k., to usunięto warunek, by skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności było uczynione na szkodę małoletniego. Rozszerzono więc znacznie możliwość orzekania tego środka.

Doprecyzowano także zasady wykonywania zakazu kontaktowania się. W myśl art. 41a § 6 k.k. zakaz kontaktowania się z określoną osobą obejmuje wszelkie czynności związane z próbą nawiązania kontaktu z osobą chronioną, w tym podejmowane przez skazanego za pośrednictwem innej osoby lub z wykorzystaniem sieci teleinformatycznej.

Rozszerzenie zakazu prowadzenia pojazdów

W dniu 1 października 2023 r. weszła także w życie szeroko komentowana zmiana dotycząca zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych. Zgodnie z art. 42 § 2 k.k. zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres nie krótszy niż 3 lata sąd orzeknie także wtedy, gdy sprawca po zdarzeniu wskazanym w art. 173, art. 174 lub art. 177 k.k., a przed poddaniem go badaniom, spożył alkohol albo zażył środek odurzający. Analogiczna zmiana dotyczy art. 42 § 3 k.k. i dożywotniego zakazu prowadzenia pojazdów.

Nowe podstawy orzekania świadczenia na rzecz Funduszu

W art. 43a § 4 k.k. nowelizacja wprowadza nowe podstawy orzekania świadczenia na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Zgodnie z powyższym przepisem, w razie skazania za udział w bójce lub pobiciu, o których mowa w art. 158 lub w art. 159 k.k., sąd orzeka, a jeżeli jednocześnie orzeka obowiązek lub nawiązkę na podstawie art. 46 § 1 lub 2 k.k. - może orzec, świadczenie w wysokości co najmniej 5000 złotych.

Rewolucja w dyrektywach wymiaru kary

Jedna z najgłośniejszych zmian w Kodeksie karnym dotyczy art. 53, który zawiera dyrektywy sądowego wymiaru kary. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 53 § 1 k.k., sąd wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych w ustawie, uwzględniając stopień społecznej szkodliwości czynu, okoliczności obciążające i okoliczności łagodzące, cele kary w zakresie społecznego oddziaływania, a także cele zapobiegawcze, które ma ona osiągnąć w stosunku do skazanego. Dolegliwość kary nie może przekraczać stopnia winy. Z katalogu usunięto cele wychowawcze kary oraz potrzebę kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa. Dodano natomiast okoliczności obciążające i łagodzące oraz społeczne oddziaływanie kary.

W art. 53 § 2a k.k. wskazano katalog przykładowych okoliczności obciążających:

- uprzednia karalność za przestępstwo umyślne lub podobne przestępstwo nieumyślne;
- wykorzystanie bezradności, niepełnosprawności, choroby lub podeszłego wieku pokrzywdzonego;
- sposób działania prowadzący do poniżenia lub udręczenia pokrzywdzonego;
- popełnienie przestępstwa z premedytacją;
- popełnienie przestępstwa w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie;

- popełnienie przestępstwa motywowanego nienawiścią z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej lub wyznaniowej ofiary albo z powodu jej bezwyznaniowości;
- działanie ze szczególnym okrucieństwem;
- popełnienie przestępstwa w stanie po spożyciu alkoholu lub środka odurzającego, jeżeli ten stan był czynnikiem prowadzącym do popełnienia przestępstwa lub istotnego zwiększenia jego skutków;
- popełnienie przestępstwa we współdziałaniu z nieletnim lub z wykorzystaniem jego udziału.

Analogicznie, w art. 53 § 2b k.k. znajdują się przykładowe okoliczności łagodzące:

- popełnienie przestępstwa w wyniku motywacji zasługującej na uwzględnienie;
- popełnienie przestępstwa pod wpływem gniewu, strachu lub wzburzenia, usprawiedliwionych okolicznościami zdarzenia;
- popełnienie przestępstwa w reakcji na nagłą sytuację, której prawidłowa ocena była istotnie utrudniona z uwagi na okoliczności osobiste, zakres wiedzy lub doświadczenia życiowego sprawcy;
- podjęcie działań zmierzających do zapobieżenia szkodzie lub krzywdzie, wynikającej z przestępstwa, albo do ograniczenia jej rozmiaru;
- pojednanie się z pokrzywdzonym;
- naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem lub zadośćuczynienie za krzywdę wynikłą z przestępstwa;
- popełnienie przestępstwa ze znacznym przyczynieniem się pokrzywdzonego;
- dobrowolne ujawnienie popełnionego przez siebie przestępstwa organowi powołanemu do ścigania przestępstw.

W art. 53 § 2c-2e k.k. znalazło się także doprecyzowanie powyższych kwestii:

- nie stanowi okoliczności łagodzącej lub obciążającej okoliczność będąca znamieniem przestępstwa, które popełnił sprawca, chyba że wystąpiła ona ze szczególnie wysokim nasileniem;
- nie stanowi okoliczności obciążającej okoliczność niebędąca znamieniem przestępstwa, jeżeli stanowi podstawę zaostrzenia odpowiedzialności karnej zastosowanego wobec sprawcy;
- nie stanowi okoliczności łagodzącej okoliczność niebędąca znamieniem przestępstwa, jeżeli stanowi podstawę złagodzenia odpowiedzialności karnej zastosowanego wobec sprawcy.